

45545: Dansk som andetsprog for F/I, Basis

Udviklet af:

Annie Nielsen

Flygtningekoordinator, Cand. Pæd. Pæd.

Randers Social- og Sundhedsskole

Email: ani@sosuranders.dk

Mobil: 61960655

Dato: Juni 2017

1. Uddannelsens sammenhæng til jobområde (FKB)

Dansk som andetsprog indgår i alle fælles kompetencebeskrivelser. Formålet hermed er at give uddannelsesinstitutionerne mulighed for at gennemføre særlige forløb for flygtninge og indvandrere, der kombinerer faglig undervisning med dansk som andetsprog inden for de jobområder, institutionen er godkendt til.

Målet med dansk som andetsprog er, at danskundervisningen skal fungere som understøttende i forhold til den faglige undervisning inden for et bestemt fagområde, samt at deltagerne opnår sproglige kompetencer til at varetage jobfunktioner og evt. deltage i videre uddannelse. Desuden skal danskundervisningen understøtte en fortsat aktiv tilegnelse af sprog og kultur både i forhold til arbejdsmarkedet og som samfundsborger.

I målbeskrivelserne er angivet generelle mål, men temaer/indhold skal tage udgangspunkt i et konkret fagområde.

Dansk som andetsprog er på tre niveauer:

Dansk som andetsprog for F/I, basis 45572/45545*

Dansk som andetsprog for F/I, alment niveau - 45573/45567*

Dansk som andetsprog, udvidet niveau – 45574/4569*

*særkode, kode, hvis kurset tages sammen med et andet fagspecifikt kursus.

Hvert niveau kan vare op til 40 dage, men længden kan også tilpasses det konkrete uddannelsesforløb.

Inspirationsmaterialet er beregnet til Dansk som andetsprog på basisniveau. I inspirationsmaterialet er angivet enkelte eksempler på differentiering af det dansk faglige niveau, som kan anvendes på de andre uddannelsesniveauer, hvis materialet giver yderligere mening i forhold til dette.

Dette inspirationsmateriale er målrettet til Moder-FBK 2629: Pædagogisk arbejde med børn og unge

Der er således beskrevet, hvordan man kan arbejde med målene i dansk som andetsprog i faglige temaer, der beskrives i de AMU uddannelser, der hører til FKB 2629.

Arbejdsfunktioner

Undervisningen i dansk som andetsprog skal føre frem til, at deltageren sprogligt skal kunne varetage forskellige jobfunktioner og begå sig på arbejdsmarkedet inden for det pædagogiske felt som pædagogmedhjælper.

Deltagerforudsætninger

Definitionen for målgruppen til de særlige tilbud for tosprogede¹ er personer, der ikke har dansk som modersmål, og som har behov for, at der tages højde for særlige sproglige og faglige forudsætninger, for at de vil kunne få et tilstrækkeligt udbytte af AMU-undervisningen og for at kunne begå sig på arbejdsmarkedet.

¹ Vejledning om AMU's tilbud til tosprogede, *Undervisningsministeriet, november 2016 s. 8*

Der er krav om gennemførelse af en sprogtest inden påbegyndelsen af et særligt uddannelsesforløb for tosprogede. Der er pt ikke fastlagt bestemte krav til, hvordan sprogtesten skal gennemføres, men den skal tilrettelægges, så den afdækker deltagerens færdigheder i forhold til de fire sproglige færdigheder: lytte, tale, læse og skrive².

Der er angivet sprogligt niveau, som er svarende til test i danskuddannelserne og FVU. For basis er niveauet angivet svarende til prøve i Dansk 1 eller FVU Start.

I Vejledningen om AMU's tilbud til tosprogede fremgår desuden, at det skal være ansøgerens faktiske kommunikative kompetencer, der skal vurderes, og ikke de formelle kompetencer, som de kommer til udtryk i form af eksamensbeviser eller eventuelt mangel på samme. I forbindelse med længerevarende forløb er det også hensigtsmæssigt at medtage ansøgerens mål med uddannelse, tidligere uddannelse og erhvervsmæssige baggrund samt motivation og parathed for uddannelse.

Det er dansklæreren i dansk som andetsprog, som bør stå for sprogtest og visitation. Det er en fordel at samarbejde med en faglærer.

De dansksproglige færdigheder, som der skal arbejdes med i Dansk som andetsprog F/I basis, er primært lytning, mundtlig fremstilling, læsning og kun i mindre omfang skrivning. På basisniveau er deltagerens generelle ordforråd begrænset og deres mundtlige og skriftlige kommunikation præget af en lav grad af kompleksitet og korrekthed i dagligdags kommunikationssituationer.³

Det vil være vanskeligt at have sprogligt homogene hold, som er økonomisk bæredygtige. Det anbefales derfor hold med flere niveauer(basis/alment), men med differentierede opgaveniveauer.

Relevante uddannelser at kombinere med

Dansk som andetsprog F/I kan tilrettelægges som en selvstændig uddannelse. Det er i modsætning til fagunderstøttende danskundervisning (40137/45571), som kun kan afvikles sammen med andre fag eller praktik. Det er oplagt at planlægge dansk som andetsprog som en del af et særligt uddannelsesforløb for tosprogede. Dansk som andetsprog kan indgå sammen med alle ordinære arbejdsmarkedsuddannelser eller sammen med arbejdsmarkedsuddannelser for tosprogede.

Fx

- 48040 Pædagogmedhjælper i daginstitutioner/47485 Pædagogmedhjælper i daginstitutioner F/I
- 42659 Interkulturel pædagogik
- 40535 Introduktion til det danske arbejdsmarked (F/I)
- 47940 Introduktion til pædagogisk arbejde F/I
- 43343 Praktik for F/I
- 44299 Børns kompetenceudvikling 0-5 år
- 42660 Børns leg
- 44300 Børns udtryksformer

² Vejledning om AMU's tilbud til tosprogede, *Undervisningsministeriet, november 2016 s. 15-16 samt Bekendtgørelse for AMU §9*

³ Vejledning om AMU's tilbud til tosprogede, *Undervisningsministeriet, november 2016 Bilag 1: Mål og niveauer i dansk som andetsprog*

Der er ingen øvre grænse for, hvor mange uddannelseselementer, der kan være i et forløb eller længden af et forløb, hvorimod der er en øvre grænse for praktikken. Praktik kan indgå i særlige uddannelsesforløb i op til 12 uger, men ikke længere end undervisningstiden.

2. Ideer til tilrettelæggelse

Ved særlige uddannelsesforløb for tosprogede kan dansk som andetsprog indgå som en integreret del af den faglige undervisning. Reglerne herfor betyder, at der kan være to undervisere til stede i op til en tredjedel af den anden faglige undervisning⁴.

Det anbefales, at arbejde tematiseret ud fra de overordnede handlingsorienterede mål i de andre faglige uddannelser, som dansk som andetsprog understøtter. Herigennem udvikles fagsproget og det almene fagsprog naturligt og konkret. Samarbejde og koordinering mellem dansklærer og faglærer er af afgørende betydning, når undervisningen er tematiseret på tværs af uddannelser.

Desuden skal der arbejdes med de mere sprogspecifikke kompetencer som lytning, mundtlig fremstilling, læsning og i mindre grad skrivning. Fokus på kulturelle/samfundsmæssige ligheder og forskelle samt historisk udvikling er også en metodisk tilgang, som styrker den flerkulturelle forståelse og handlekompetence.

Der er ikke en model for tilrettelæggelse af undervisningen, men der anbefales en splitmodel, hvor dansk som andetsprog introducerer relevante fagbegreber og alment fagsprog, således at de andre faglige uddannelser i højere grad kan fokusere på det faglige indhold end sproget. Det anbefales også at udnytte mulighederne for overlap mellem den faglige uddannelse og dansk som andetsprog. Nedenstående ugeskema er et eksempel på opbygning af forløb med kombination af dansk med uddannelsen pædagogmedhjælper i daginstitutioner og praktik for F/I.

Der er udviklet praktik for F/I (AP 43343), som kan indlægges i særlige uddannelsesforløb for tosprogede. De handlingsorienterede mål med praktikken er at understøtte den skolebaserede undervisning. Det anbefales at indlægge praktikdage/perioder hvis muligt, da det fremmer tilegnelsen af sprog, når kommunikation er nødvendig og anvendes i forskellige reelle kommunikative sammenhænge.⁵ Praktikken er også et rum for observation af kultur på en arbejdsplads. Inden for andetsprogsundervisning har man i mange år arbejdet med den etnografiske metode, hvor deltagerne bruger etnografiske metoder til afkodning af kultur⁶.

Danskundervisningen og praktikperioderne kan tilrettelægges med kortere eller længere varighed. Det anbefales, at danskundervisningen splittes op i flere mindre enheder, da det fremmer mulighederne for at få sammenhæng mellem danskundervisning og praktik. Samarbejde mellem praktik og danskundervisning er vigtig. Danskundervisningen tager udgangspunkt i praktikstedets kommunikative behov og

⁴ Vejledning om AMU's tilbud til tosprogede, *Undervisningsministeriet, november 2016 s.9 samt AMU-bekendtgørelsen § 26 stk. 1 og 2*

⁵ Vejledning om AMU's tilbud til tosprogede, *Undervisningsministeriet, november 2016 s.16-17*

⁶ Metoden kendes også som 'etnografisk metode', hvor der på baggrund af viden og fokus på egne forventninger opstilles hypoteser, som via observationer i felten belyses og efterfølgende bearbejdes.

praktikpladsen er læringsrummet for afprøvning af sprog og observation af sprog og kultur. Det anbefales at danskunderviseren laver en analyse af de generelle kommunikative behov i en daginstitution⁷. Der er afsat en tillægstakst til de særlige uddannelsesforløb for tosprogede for at honorere koordineringsopgaver.

Det anbefales også, at praktikstedet har en mentor/kontaktperson, som ved længere forløb kan inviteres til besøg på skole eller få informationsmateriale, som beskriver hvordan praktikstedet kan understøtte sprogtilegnelsen.⁸

Nedenstående ugeskema er et eksempel på opbygning af forløb med kombination af dansk med uddannelsen pædagogmedhjælper i daginstitutioner og praktik.

Tema 1 – Barn i Danmark					
Uge	mandag	tirsdag	onsdag	torsdag	fredag
1	Dansk som andetsprog	Pædagogmedhjælper i daginstitution	Dansk som andetsprog	Praktik	Praktik
	Fagfaglig uddannelse med overløb				

Mandag i de første lektioner forberedes den anden faglige undervisning med introduktion til fagbegreber og alment fagsprog. Der er fokus på den sproglige forståelse og sprogstrukturer eksempelvis sammensatte ord eller udsagnsord. Efterfølgende er undervisning med overløb, hvor danskunderviseren hjælper med eksempelvis læsning af tekster, opgaver, sproglig hjælp til formuleringer etc. Desuden noterer underviseren fagord/udtryk, som efterfølgende kan bearbejdes i danskundervisningen.

Der er indlagt en dag (her onsdag), hvor der udelukkende er dansk som andetsprog. En del af undervisningen kan være en opsamling i forhold til den faglige undervisning. Udgangspunktet kan være danskunderviserens noter fra overløbstimerne eller deltageres forståelsesspørgsmål til tekster. Der kan desuden planlægges temaer med fokus på handlingsmålene for dansk som andetsprog, men stadig med udgangspunkt i området.

Det anbefales ligeledes at forberede opgaver til praktikdagene. Det kan være opgaver, som har rod i temaer eks. Forældresamarbejde, hvor deltagerne får til opgave at observere og lytte til, hvad pædagogerne siger/snakker med forældrene om ved aflevering/afhentning af børn. Det kan også være at undersøge medarbejderne i daginstitutionens uddannelsesbaggrund og arbejdsopgaver. Efter praktikken bearbejdes oplevelser fra praktikken og deltagerne reflekterer over og formidler resultaterne fra opgaverne i praktikken til holdet.

⁷ Se evt. model til redskaber til arbejdsrettet dansk. http://bifrost-konsulent.dk/pdf/redskaber_arbejdsrettet_dansk_uv.pdf

⁸ Se evt. www.dansk-paa-arbejde.dk, hvorledes samspil mellem undervisning og praktik kan foregå. Der er vejledning til mentorer og lærere

Dansk som andetsprog kan også indgå i længerevarende uddannelser som IGU (Integrationsgrunduddannelse), hvor AMU-uddannelser skal indgå som en del af de 20 ugers pligtige uddannelse. Her anbefales, at dansk som andetsprog indlægges med en dags undervisning hver anden uge i praktikperioden. I længere perioder med praktik/arbejde bliver opgaven også at sætte fokus på sprogtilegnelsen. Det kan ske gennem konkrete opgaver, hvor deltagerne eksempelvis noterer, hvornår de taler dansk, og hvor de har behov for at forbedre deres kompetencer. Praktikken/arbejdet giver også mulighed for at observere arbejdskultur og normer inden for branchen, som efterfølgende bearbejdes i undervisningen. Det er med til at styrke deltagernes flerkulturelle kompetencer.

I skoleperioderne kan planlægges med kombinationer af faglige uddannelser og dansk som andetsprog. Her anbefales også overlap mellem dansk som andetsprog og de faglige uddannelser. Det anbefales at faglærerne og dansk lærerne koordinerer og planlægger dele af undervisningen sammen, således at danskundervisningen kan understøtte den faglige undervisning sprogligt. Der anbefales ligeledes undervisning i dansk som andetsprog uden overlap, hvor der er fokus på rent sproglige handlingsorienterede mål.

3. Temaer

Dansk som andetsprog i AMU regi er kendetegnet ved at være funktionelt og skal tilrettelægges tematisk ud fra den konkrete branche/uddannelse. Det samlede forløb skal fremstå som en helhed. Der tilstræbes sammenhæng mellem det fagspecifikke, det almene og det dansksproglige i undervisningen. De overordnede temaer fastsættes derfor i kombinationer mellem den konkrete uddannelse og evt. praktik. Det er derfor ikke muligt at opstille temaer, som dækker de handlingsorienterede mål for dansk som andetsprog, da de handlingsorienterede mål for dansk som andetsprog nærmere kan beskrives som delelementer i en sprogundervisning og ikke som en del af helhed i en tematiseret branche/uddannelsesspecifik uddannelse.

De handlingsorienterede mål for dansk som andetsprog på basis niveau:

1. Deltagerne har et elementært kendskab til relevant specifikt fagsprog og kan anvende det til at forstå og kommunikere mundtligt om fagområdet centrale begreber
2. Deltagerne har et elementært kendskab til alment fagsprog og kan anvende det til at forstå og kommunikere mundtligt om almene processer, handlinger, tilstande og egenskaber inden for fagområdet herunder også relevante begreber inden for regning, matematik og forskellige afbildningsformer

3. Deltagerne har et elementært kendskab til det danske sprogs grammatik og kan i nogen grad gøre brug heraf i den faglige og almene kommunikation
4. Deltagerne kan på elementært niveau kommunikere på dansk om planlægning og udførelse af arbejdsprocesser og kan søge og formidle kommunikation blandt andet gennem IT
5. Deltagerne kan på elementært niveau anvende deres flerkulturelle kompetencer til at orientere sig i forhold til det danske arbejdsmarked og branchens arbejdspladskultur
6. Deltagerne har kendskab til det danske arbejdsmarked og uddannelsessystem, kan orientere sig i forhold til jobmuligheder og evt. yderligere uddannelse

Til eksemplifikation af temaer er valgt forskellige tilrettelæggelsesformer, hvor danskundervisningen indgår sammen med andre faglige uddannelser, praktik eller som en enkeltstående uddannelse.

Temaoversigt/pædagogiske tilrettelæggelsesformer

Overordnet set kan dansk som andetsprog tilrettelægges i tre forskellige sammenhænge, når undervisningen skal understøtte faglige uddannelser samt sproglige og kulturelle kompetencer i forhold til det danske arbejdsmarked.

De tre overordnede tilrettelæggelsesformer er:

1. Danskundervisning i samspil med andre faglige uddannelser
2. Danskundervisning i samspil med praktik
3. Danskundervisning inden for branche

Danskundervisningen skal indgå som en integreret del i en helhedsorienteret og tematisk undervisning, som afspejler de overordnede handlingsorienterede mål for de konkrete uddannelser, der indgår i uddannelsesforløbet. De handlingsorienterede mål for dansk som andetsprog skal også dækkes. I det følgende er en række cases inden for Moder FKB: 2629 Pædagogisk arbejde med børn og unge, der dækker de tre tilrettelæggelsesformer samt giver et indblik i, hvordan de handlingsorienterede mål for dansk som andetsprog kan opnås.

Inden for de tre forskellige tilrettelæggelsesformer er cases med undervisningsemner, som kan indgå.

Tema 1: Danskundervisning i samspil med andre faglige AMU-uddannelser

Den mest almindelige tilrettelæggelsesform vil være dansk som andetsprog kombineret med en eller flere andre AMU-uddannelser. Det kan enten være ordinære AMU-uddannelser eller AMU-uddannelser udviklet for tosprogede. Det er forudsat, at der er tale om 'særlige uddannelsesforløb for tosprogede', med mulighed for overlap mellem danskundervisningen og andre AMU-uddannelser. (se eksempel på skema under afsnit 2. Ideer til tilrettelæggelse)

En rytme for dansk som andetsprog kan være - 2 dage fordelt på ½ dag forberedelse, ½ dag overlap med faglig undervisning og 1 dag med efterbearbejdning og refleksion. Dertil kommer anden faglig undervisning og evt. praktik. Tilrettelæggelsesformen med **forberedelse**, **overlap** og **efterbearbejdning** kan gentages svarende til den samlede længde af den/de øvrige AMU-uddannelser og tilpasset de helhedsorienterede undervisningstemaers længde.

Der er tre faser i dansk som undervisning i samspil med andre AMU-uddannelser

- **Forberedelse** til den faglige uddannelse/tema
 - Fokus på fagsprog og alment fagsprog inden for den konkrete uddannelse og tema
- **Overlap** med den faglige AMU uddannelse
 - Dobbeltlærer, hvor undervisning i dansk som andetsprog er en støttefunktion
- **Efterbearbejdning** og refleksion
 - Refleksion, repetition af sprog og emne. Evt. suppleret med tilpassede tekster, huskespil, emner relateret til flerkulturelle kompetencer el.lign.

Case

Børn i Danmark. (Emne under uddannelsen: pædagogmedhjælper i daginstitutioner (48040))

Formålet med emnet er at give en historisk og samfundsmæssig viden og forståelse for familiers og daginstitutioners funktion og opbygning i Danmark. Der arbejdes også med roller og opgaver som ansat inden for et område, der i mange kulturer ligger i hjemmet.

Forberedelse til den faglige uddannelse/tema

Set i forhold til de handlingsorienterede mål for dansk som andetsprog fokuseres på fagsprog og alment fagsprog og grammatik. Formålet med forberedelsen til den faglige uddannelse/tema er at introducere temaet i den faglige undervisning sprogligt. Undervisning i grammatik tilpasses deltagerens niveau og relevans for tema.

Indledningsvis defineres ord som: Dag-institution, integreret-institution, special-institution, børne-have, vugge-stue, skov-børn-e-have, natur-børn-e-have, lege-stue, fri-tid-s-hjem, skole-fri-tid-s-ordning, SFO. Ordene opdeles i morfemer og forklares. Arbejdet kan foregå som klasseundervisning, parundervisning eller i grupper. I arbejdet inddrages deltagerens kendskab til daginstitutioner i Danmark og hjemland med det formål at få sat billeder og følelser på ordene, som virker fremmede i tilegnelsen af sprog. Samtidig trænes den almene kommunikation på dansk og der er fokus på kulturelle/samfundsmæssige forskelle og ligheder, der kan understøtte flerkulturelle kompetencer, som er et af de handlingsorienterede mål.

Arbejdet med fagbegreber vil være et gennemgående element i danskundervisningen. Det anbefales derfor at arbejde med forskellige metoder, hvor deltagergruppens forskellige forudsætninger anvendes. Eksempelvis, hvis der er flere sprog repræsenteret, kan man enten blande deltagerne med forskellige sprog, så de er nødt til at forklare på dansk. I andre sammenhænge kan modersmålet med fordel anvendes som støtte i tilegnelsen af nye danske ord.

Niveauforskelle i de dansksproglige forudsætninger kan ligeledes anvendes på forskelligvis, så deltagere med størst kendskab hjælper dem med mindre dansksproglige forudsætninger. Deltagere på basis niveau laver sætning med nye ord mundtligt, hvorimod deltager på alment niveau skriver sætninger, som basis niveau deltagerne så skal kunne læse. I andre sammenhænge kan det være tekstlæsning, hvor forskel i deltagerens sprogniveauer afspejles i sværhedsgraden i tekster/opgaver. Ordene kan evt. også illustreres med rebusagtige tegninger eller mimes så flere sanser og læringsstile indgår.

Under pkt. 4 er eksempler på opgaver og spil, som deltagerne selv kan producere til repetition og memorering.

Grammatiske regler for sammensatte navneord forklares. Der er opgaver, hvor deltagerne selv danner andre ord, evt. kan bøje ordene eller skrive sætninger med ordene. Mængden af skriftlighed tilpasses deltageres sproglige niveau.

Det er også en god ide med opgaver til den faglige undervisning, hvor den grammatiske viden anvendes i praksis. Eksempelvis: find 5 nye sammensatte fagudtryk. Ordene skal kunne forklares og anvendes i en sætning. Resultatet af opgaven fremlægges i danskundervisningen efter den faglige undervisning.

Overlap med den faglige AMU uddannelse

Det overordnede mål med danskundervisning er, at undervisningen skal fungere som understøttende i forhold til den faglige undervisning.⁹ I op til 1/3 af den faglige undervisning er det muligt med overlap af en danskunderviser.

Faglæreren har det overordnede ansvar for, at de handlingsorienterede mål dækkes i forhold til den konkrete uddannelse. Danskunderviserens opgave er at understøtte den sproglige forståelse og kommunikation i relation til den faglige undervisning. Danskunderviseren skal have fokus på det sproglige og kulturelle aspekt i den faglige uddannelse. Det er både almene fagudtryk, specielle fagudtryk og alment sprog. Det kan også være traditioner og kulturelle aspekter, som er almen viden i en dansk kontekst men er anderledes eller nyt for deltagerne. Deltagelse i undervisning sammen med fagunderviser giver gode muligheder for indsigt i det fagområde, som danskundervisningen skal understøtte.

Understøttelsen af den sproglige forståelse af den faglige uddannelse kan foregå på flere måder i overlaps timerne. En del foregår i **forberedelsen til den faglige undervisning**, som beskrevet i tidligere afsnit, men det foregår også i undervisningen med overlap. Dele af **efterbearbejdningen**, kan også foregå i den efterfølgende danskundervisning, som beskrives i det følgende afsnit.

I selve organiseringen af undervisningen er der principielt tre forskellige tilrettelæggelsesformer og roller:

1. Faglæreren står for undervisningen, dansklæreren fungerer som støttelærer ved løsning af opgaver etc.
2. Undervisningen planlægges med skiftende oplæg, hvor danskunderviseren eksempelvis introducerer emnet med opgaver om forforståelse, notering af fagudtryk i tekster inden faglærernes oplæg/udlevering af tekster¹⁰.
3. Faglæreren introducerer og danskunderviseren supplerer med uddybning og forklaringer af sproglig karakter.

Samarbejde, fælles planlægning og afklaring af roller er en forudsætning for en vellykket undervisning. Det er eksempelvis en god ide med afklaring af om danskunderviseren skal træde til, hvis fagunderviseren ikke er klar over, at deltagerne ikke forstår en række almindelige almene fagudtryk, eller om det skal foregå i den opfølgende danskundervisning. Vægtningen af tilrettelæggelsesformer og roller vil afhænge af tema, lærerpersonligheder og hvordan den øvrige danskundervisning planlægges i forhold til den faglige uddannelse. Det anbefales at veksle mellem roller og tilrettelæggelsesformer.

⁹ Vejledning om AMU's tilbud til tosprogede, *Undervisningsministeriet, november 2016 s.22-24*

¹⁰ Gråzonestprog og klar tale. Materiale og øvelsessamling til faglærere, Iben Svenson m.fl., *Ministeriet for børn og Undervisning*.

Case

Børn i Danmark. (Emne under uddannelsen: pædagogmedhjælpere i daginstitutioner (48040))
I den faglige undervisning er der i dette tema fokus på typer af daginstitutioner og de lovgivningsmæssige rammer. Deltagerne får til opgave, at undersøge via internettet daginstitutionstyper i deres egen kommune. Her vil der være overlap med de danskfaglige handlingsorienterede mål i forhold til søgning af information via it og formidling af viden.

I den forberedende del er deltagerne introduceret til temaet sprogligt. Fagunderviseren introducerer derfor til temaet suppleret, hvis nødvendigt, af danskunderviseren. Danskunderviseren illustrerer, hvordan man kan søge via Google eller gå ind på en kommunal hjemmeside og af den vej undersøge daginstitutionstyper i egen kommune.

Danskunderviseren hjælper efter behov med søgninger på internettet samt med læsning og forståelse af hjemmesider og evt. download af materiale til gennemgang i danskundervisningen efterfølgende. Danskunderviseren vejleder sprogligt i forhold til formidling af viden om daginstitutioner. Plancher, evt. filmede oplæg kan også bearbejdes sprogligt efterfølgende i danskundervisningen.

Refleksion og bearbejdning

Der er indlagt en dag med danskundervisning efter gennemgang af fagligt tema i en anden AMU-uddannelse. Målet med undervisningen er at samle op sprogligt på det faglige emne/undervisning. Deltagerne får herigennem mulighed for at repetere og automatisere det lærte sprog¹¹. Desuden kan der tages emner op, som dækker de handlingsorienterede mål, der omhandler flerkulturelle kompetencer og kendskab til det danske arbejdsmarked.

Den efterbearbejdende del af undervisningen kan bestå af gennemgang af de ord, som deltagerne har registreret i den faglige undervisning og underviserens notater af udtryk og begreber fra overlappet med den anden faglige uddannelse. Spil og lege er en god måde at gøre repetition sjovt.

Som en indsigt i egen læring, kan deltagerne diskutere, hvordan de bedst kan tilegne sig nye ord. Øvelsen kan også danne udgangspunkt for ideer til, hvordan de selv som pædagogmedhjælpere kan lave sproglege til tosprogede børn (og danske børn).

Dansk som andetsprog omhandler ikke kun fagsprog og alment fagsprog men også begreber i forhold til matematik og regning samt flerkulturelle kompetencer til at orientere sig i forhold til det danske arbejdsmarked og arbejdspladskultur.

Daginstitutioner er i mange kulturer et relativt ukendt fænomen. Det er derfor relevant at supplere den faglige undervisning om daginstitutioner med undervisning ud fra en kulturel og samfundsmæssig vinkel, som kan give deltagerne forståelse for den udvikling, der er baggrunden for daginstitutioner i Danmark. Målet med temaet er at synliggøre den samfundsmæssige betydning af daginstitutioner og de ændrede familieforhold. Det kan være gennem billeder af familier i forskellige tidsperioder¹² eller statistik, som viser antallet af udearbejdende kvinder igennem de sidste 60 år eller andelen af børn under 6 år i

¹¹ Vejledning om AMU's tilbud til tosprogede, *Undervisningsministeriet, november 2016 s.22-24*

¹² Google billeder har stor samling af billeder som kan bruges, hvis materialet ikke udgives.

daginstitutioner¹³. Ved at inddrage grafer og statistik i undervisningen tilgodeses det handlingsorienterede mål om kendskab til matematik og forskellige afbildningsformer.

Emnet lægger op til en diskussion af kvinders arbejde uden for hjemmet og behov for pasning af børn i Danmark og andre samfund.

Tema 2: Danskundervisning i samspil med praktik

Praktik for F/I (43343) kan indgå i særligt tilrettelagte uddannelsesforløb for tosprogede. Målene for praktikken er at understøtte den skolebaserede læring. Deltagerne får mulighed for at udbygge viden og færdigheder gennem at opleve, hvordan det de har lært, indgår i praksis på en relevant arbejdsplads.¹⁴ Praktikperioder er ikke specifikt i forhold til dansk som andetsprog men kan supplere og udvide læringsrummet for den uformelle sprogtilegnelse.

I det følgende beskrives, hvordan danskundervisningen kan skærpe og synliggøre den uformelle læring af sprog og kultur i praktikken. Redskaber, som deltagerne også kan anvende i al almindelighed.

Der er tre faser i dansk som undervisning i samspil med praktik:

- **FØR** - Forberedelse til praktik
 - Forberedelse af opgaver til praktikperiode. Det kan være såvel sproglige, kulturelle som faktuelle forhold relateret til tema
- **UNDER** – Praktikperiode med observationer og undersøgelser
 - I løbet af praktikperioden udføres planlagte observationer, interviews og indsamling af autentisk materiale
- **EFTER** - Refleksion og formidling
 - Efter praktik bearbejdes oplevelser i praktikken samt formidles og diskuteres i fællesskab

Danskundervisningen kan også indgå i længerevarende uddannelsesforløb som IGU, hvor deltagerne ikke er i praktik men ansatte. I beskrivelsen dækker begrebet 'praktik' længere tilstedeværelse på en arbejdsplads. Involveringen i arbejdsprocesserne vil være forskellig afhængig af periodens længde, og om det er praktik eller et ansættelsesforhold.

Case

Daginstitutionen som arbejdsplads (Handlingsorienteret mål – Dansk som andetsprog F/I)
Formålet med dansk som andetsprog er at deltagerne opnår sproglig kompetence til at varetage relevante jobfunktioner og flerkulturelle kompetencer til at orientere sig på arbejdspladsen. I temaet sættes fokus på uskrevne normer på arbejdspladsen. Der vil især være på fokus på relationer imellem kolleger og forhold til ledelse.

¹³ 60 år i tal- Danmark siden 2.verdenskrig, *Danmarks Statistik, december 2008*

¹⁴ Uddannelses mål med detaljer, 43343, Undervisningsministeriet for børn, undervisning og ligestilling og Vejledning om AMU's tilbud til tosprogede, *Undervisningsministeriet, november 2016 s.16-17*

FØR - forberedelse til praktik

Det er vigtigt at kende normer på en arbejdsplads, men det er et vanskeligt tema at undervise i, da normer ofte ikke er skrevne og er ubevidste. Først når normerne brydes, er de involverede bevidste herom. Normer er forskellige fra arbejdsplads til arbejdsplads afhængig af branche, arbejdspladsens størrelse, geografi, køns- og aldersfordeling.

Det er derfor oplagt at bruge praktikperioden til at undersøge uskrevne normer, som er vanskeligt at undersøge og undervise i rent teoretisk. I temaet er målet at give deltagerne redskaber til iagttagelse af normer og se normer i relation til egen forforståelse /forventninger.¹⁵ I Vejledningen om AMU's tilbud til tosprogede anbefales, at deltagerne får nogle opgaver med ud i praktikken, som skal løses undervejs.¹⁶

I undervisningen før praktikken defineres ordet 'normer' og forskellen på 'skrevne' og 'uskrevne normer'¹⁷. Et konkret eksempel er, hvordan man hilser på hinanden. Det er genkendeligt for alle uanset kulturel baggrund og kan visualiseres med rollespil.

Der opstilles nogle normer, som deltagerne skal undersøge i praktikperioden.

Eks.

- Hvordan hilser man på kolleger, når man møder på jobbet?
- Hvad gør man inden man forlader arbejdspladsen?
- Hvad gør man, når man er færdig med en opgave?
- Hvordan fordeler man arbejdsopgaverne?
- Hvad snakker man om i pausen?
- Må man snakke i mobil i arbejdstiden?
- Må man snakke privat i arbejdstiden?

Deltagerne arbejder i grupper med mulige normer/handlingsmønstre i forhold til de konkrete spørgsmål. Processen skal bevidstgøre deltagerne i forhold til deres egne forventninger/forforståelse, som kan føre til misforståelser, hvis forventningerne er anderledes end normerne på den aktuelle arbejdsplads.

Deltagerne skal forberede en undersøgelse af, hvilke normer der er på deres praktiksted. Det kan enten foregå gennem observation eller interviews med kolleger.¹⁸ Der er eksempler på undervisningsmaterialer under afsnit 4.

Casen omhandler både kulturelle normer og sprog. Eksempelvis smalltalk i pauser eller i forbindelse med møde/afsked på arbejdsplads.

Metoden med observationer kan også anvendes til faglige temaer, der indgår i andre faglige AMU-uddannelser. Her kan deltagerens observationer indgå som en metode til skærpelse af iagttagelse og en aktiv metode til tilegnelse af viden.

¹⁵'Etnografisk metode', er en metode, som kan anvendes i denne sammenhæng. Der er beskrevet konkrete redskaber under afsnit 4.

¹⁶ Vejledning om AMU's tilbud til tosprogede, *Undervisningsministeriet, november 2016 s.17*

¹⁷ Se evt. samling af lette artikler og opgaver på <http://www.dr.dk/ligetil/hent-samlede-artikler-opgaver-og-laerervejledning>

¹⁸ Se evt. <http://kollegahjaelp.dk/dansk/test-dig-selv.aspx>, som er digitalt undervisningsmateriale udarbejdet til udenlandske medarbejdere i metalindustrien om uskrevne normer. 1400 tillidsrepræsentanter fra Dansk Metal har svaret på en række spørgsmål om normer inden for industrien.

Eks.

Hvordan foregår forældresamarbejdet?

Herunder:

- Hvad snakker man med forældrene om, når børnene kommer/går
- Hvor og hvordan foregår samtalen?
- Får forældrene skriftlig information om dagsplan/ugeplan/aktiviteter?
- Registrerer forældrene, når de afleverer/henter børnene?
- Registrerer medarbejderne børnene, når de kommer og går hjem?
- Hvordan tager medarbejderne mod børnene?

Hvilke lege leger børnene, når de selv leger?

- Hvem leger sammen?
- Er der forskelle på piger og drenge?
- Aldersgrupper?
- Hvordan opstår legene?

Det er oplagt at arbejde med observationer i dansk som andetsprog inden for det pædagogiske område, da observationer af børn også indgår i det daglige arbejde med børn. Problemstillinger kan også undersøges ved indsamling af autentisk materiale eksempelvis som planer eller fotos. Det er vigtigt, at samarbejde med praktikstedet om, hvordan man sammen kan understøtte deltagerens læring gennem observationer og brug af autentiske materialer og situationer fra praktikken i danskundervisningen.

UNDER – Praktikperiode med observationer og undersøgelser

Praktikperioderne udgør feltet, hvor deltageren som etnografen laver feltarbejde. Udover at udføre konkrete arbejdsopgaver har deltagerne også opgaver fra danskundervisningen med i praktikken. Der er ikke tale om en formel danskundervisning men udvidelse af læringsrum gennem bevidste observationer af sprog og kultur.

Det er vigtigt, at danskunderviseren og praktikstedet får aftalt formål og afklaret rammer for observationer. Det optimale vil være, hvis emnerne også kan være afstemte med arbejdsopgaver. Det kan dog være vanskeligt, idet deltagerne er på mange forskellige praktiksteder. En alternativ mulighed, kan være at enten underviser eller deltageren fortæller nærmeste leder/kollega om hvilke opgaver, som deltageren skal løse i praktikperioden.

Det kan også være en mulighed, at praktikstederne kommer med ideer til emner, som de har oplevet som problematiske eller hvor praktikstedet har behov for at sikre deltagerne sproglig viden og forståelse. Eksempelvis tavshedspligt i forbindelse med arbejdsopgaver.

De fleste deltagere har en smartphone eller adgang til en tablet med kamera. Det kan anvendes i en praktiksammenhæng, hvor instruktioner kan optages. Deltagerne kan høre og se instruktionerne flere gange og også medbringe dem til danskundervisningen, således at instruktioner kan forklares og bearbejdes sprogligt. Tilsvarende kan arbejdsgange eller interviews med medarbejdere optages og bruges til formidling i danskundervisningen. Det er nødvendigt med en aftale herom med praktikstedet. Det vil også være gældende, hvis eksempelvis børnene optages eller fotograferes. Deltagerne kan også indsamle og/eller affotografere tekster, opslagstavler etc. som bruges efterfølgende i danskundervisningen.

EFTER - Refleksion og formidling

I forlængelse af praktikken er det væsentligt at følge op på deltagernes erfaringer fra praktikken i undervisningen. Af vejledningen om AMU's tilbud for tosprogede fremgår det, at *erfaringerne bearbejdes i forhold til hvad deltagerne mangler at lære af fagligt, almen, sproglig og kulturel art i det videre forløb.*¹⁹

I afsnit 4 er eksempel på materiale, som kan bruges til, at deltagerne fokuserer på og vurderer deres kommunikative kompetencer i forhold til praktikken.

I den efterfølgende undervisning bearbejdes de indsamlede data og observationer. Set i forhold til et tema som eksempelvis *Daginstitutionen som arbejdsplads*, arbejdes først individuelt, hvor den enkelte ser på sine forventninger/forståelse af normer, og hvad der så foregår i virkeligheden - på arbejdspladsen. Dernæst arbejdes i grupper, hvor normerne på de forskellige arbejdspladser sammenlignes.

Erfaringer kan bearbejdes i gruppearbejde og formidles på holdet i form af plancher, oplæg med powerpoint eller rollespil afhængigt af emne, sprogniveau og hvilke handlingsorienterede mål, der arbejdes med. Det anbefales at forskellige formidlingsformer trænes.

Tema 3: Danskundervisning inden for branche

Dansk som andetsprog kan også udbydes som en uddannelse inden for en branche, men uden uddannelsen indgår i særlige uddannelsesforløb for tosprogede eller i forbindelse med praktik. De handlingsorienterede mål er de samme, som ved de øvrige tilrettelæggelsesammenhænge, men der er ikke mulighed for på samme måde at lægge op til observation og bearbejdning af sprog og kultur, som ved de to andre tilrettelæggelsesformer.

Temaer som *Børneliv i Danmark* og *Daginstitutionen som arbejdsplads* er stadig relevante, men må bygge på tilpassede tekster, videos, egne erfaringer, autentisk materiale fra daginstitutioner og besøg. Temaer og metoder, som beskrives i dette afsnit, vil også kunne indgå i danskundervisning, som kombineres med praktik eller anden faglig undervisning som eksempelvis AMU- uddannelser Børns udtryksformer (44300),

Case

Sproglig udvikling

På basis niveau skal der primært arbejdes med mundtlig fremstilling, lytning og læsning. Som medarbejder i en daginstitution indgår sproglig stimulation af børn gennem eksempelvis børnesange, rim og remser og oplæsning. Formålet med emnet er både at arbejde med deltagernes egne og børns sproglige udvikling.

Vokaler volder ofte udlændinge problemer i tilegnelsen af dansk. I rim og remser rimes oftest på vokaler og sprogets rytme (prosodi). Der er således et dobbelt formål med at arbejde med rim og remser. Både i

¹⁹ Vejledning om AMU's tilbud til tosprogede, Undervisningsministeriet, november 2016 s.17

forhold til deltagernes egne sprogtilbegnelserprocesser og som et redskald til stimulering af børns sproglige udvikling.

Man kan arbejde med en klassiker som Halfdan Rasmussens ABC²⁰ eller en mere moderne billedbog med rim og remser som eksempelvis Jacob Strids *Mustafas kiosk og andre rim for børn*²¹ I bøgerne er der også sjove illustrationer for børn.

Ud over at øve udtale og læsning får deltagerne som opgave at diskutere hvorfor, og hvordan man kan arbejde med rim og remser med børn²². På de fleste sprog er der tilsvarende former for sproglege, der kan derfor også lægges op til sammenligninger og indøvelse af forskellige rim og remser.

Børnesange er ligeledes et relevant emne både i forhold til udtale og rytme i sprog samt stimulering af børns sprog. Det er også et eksempel på, hvor deltagerne ikke har samme almene kendskab til danske børnesange, som etniske danskere har²³. Til gengæld medbringer deltagerne kendskab til sange fra andre lande.

Case

Alment fagsprog – beskrivelse af børns følelser

Målet er at udvide og nuancere ordforrådet om følelser og kunne indgå i forskellige kommunikative situationer om børns følelser og reaktioner. Det er alment sprog/alment fagsprog, som er nødvendigt at kende og kunne anvende som medarbejder i en daginstitution.

Det er fokus på afkodning af børns følelser, som de kan komme til udtryk i kropssprog, handlinger og sprog. Som medarbejdere i daginstitutioner er det også nødvendigt at kunne kommunikere med såvel børn, som kolleger og forældre om børns følelser og reaktioner i relation til andre.

Input til emnet kan være billeder eller tilpassede tekster. Der findes også billedbøger til børn, som behandler temaet²⁴. Fordelene ved at bruge billedbøger er, at bøgerne også indeholder illustrationer, som både illustrerer ordene og kan anvendes som udgangspunkt til samtale om billeder. Desuden får deltagerne viden om billedbøger og kan træne dialogisk læsning med børn.

Der kan arbejdes med ord som:

sur, gal, vred, rasende, frustreret

bange, forvirret, ked af det, ensom

glad, sjov, rar, hjælpsom

åben, lukket, ivrig, nysgerrig

²⁰ Halfdans abc; *Halfdan Rasmussen med tegninger af Ib Spang Olsen*- Findes også med se musik<https://www.youtube.com/watch?v=nPvgnv9bT8U&list=PLQX4N4bwmHQIm6FDcrlc3dqfI8emOqXtb&index=2>

²¹ Mustafas Kiosk og andre rim for børn og Min mormors gebis, *Jacob Martin Strid*

²² Eksempel på hvordan en bedstemor læser Halfdan Rasmussens ABC for sit barnebarn https://www.youtube.com/watch?v=M7uxKU5XO_8

²³ https://www.youtube.com/results?search_query=b%C3%B8rnesange, hvor der er mange musikvideoer med børnesange

²⁴ Eks. Alle mine følelser, *Holde Kreul*

er i balance, harmonisk

ustabil, aggressiv, indadvendt, udadvendt

sikker, usikker, skuffet, overrasket, forbavset

Begreberne kan belyses gennem kropssprog, beskrivelser af reaktioner og handlinger, som viser følelsen. Man kan ligeledes arbejde med baggrunde for følelser, og hvordan man som professionel voksen kan reagere. I forhold til mundtlig kommunikation arbejdes med rollespil med dialoger med forældre/kolleger om børnenes dag, hvor der indgår beskrivelse af børnenes sindstilstand.

Grammatisk vil det være relevant at arbejde med tillægsord og gradbøjning samt antonymer og synonymmer.

4. Opgaver og undervisningsmaterialer

Dansk som andetsprog skal tilrettelægges tematisk ud fra den konkrete branche eller uddannelse. Det er begrundelsen for afsnit 3, hvor der er beskrevet forskellige tilrettelæggelsesformer og cases til illustration af den tematiske opbygning. De handlingsorienterede mål for dansk som andetsprog skal samtidigt opfyldes. I dette afsnit er disponeret i forhold til de handlingsorienterede mål, hvor der er angivet forskellige typer opgaver. De handlingsorienterede mål er opdelt i følgende punkter, da det ikke er relevant/muligt at skille dem. I alle punkter vil være integreret relevant grammatik.

1. Alment og specifikt fagsprog
2. Kommunikation om planlægning og udførelse af arbejdsprocesser
3. Flerkulturelle kompetencer og kendskab til det danske arbejdsmarked og uddannelsessystem

I afsnittet er angivet hvilke opgaver, der kan anvendes til de forskellige tilrettelæggelsesformer.

1. Alment og specifikt fagsprog

Deltagerne skal arbejde med at lære det centrale ordforråd indenfor fagområdet og grammatiske strukturer og sprogbrug i forhold til forskellige situationer.²⁵

Metoder fra faglig læsning, hvor der arbejdes med forforståelse og **før-**, **under-** og **efter**aktiviteter kan også anvendes i dansk som andetsprog. Undervisningsministeriet har lavet materiale med mange gode skabeloner til at arbejde med fagsprog og alment fagsprog for tosprogede²⁶ til faglærere på erhvervsskoler. Undervisningsministeriet har lavet et tilsvarende inspirationshæfte til frivillige lektiehjælpere.²⁷ Skabeloner fra disse to inspirationshæfter giver gode ideer til arbejdet med alment fagsprog/gråzonesprog.

1.1. Føraktiviteter: for undervisning som lægger op til praktik eller anden faglig undervisning (tema 1 og 2)

Underviseren introducerer til kernebegreber inden for et emne. Ud over kernebegreber arbejdes grammatisk med eksempelvis sammensatte navneord, hvor kernebegreberne opdeles i morfemer, således at deltagerne introduceres til metoder til at knække betydningen af et ord.

Case

Dag-institution, integreret-institution, special-institution, børne-have, vugge-stue, skov-børn-e-have, natur-børn-e-have, lege-stue, fri-tid-s-hjem, skole-fri-tid-s-ordning, SFO

a. Gruppearbejde

Hver gruppe får udleveret kort med morfemer, som de skal sætte sammen til ord. Morfemerne kan danne kernebegreber i relation til emnet.

Opgave:

- Lav så mange ord som muligt
- Skriv ordene på papir
- Lav en sætning med hvert ord

²⁵ Vejledning om AMU's tilbud til tosprogede, *Undervisningsministeriet, november 2016 s.22*

²⁶ Gråzonesprog og klartale, Materiale- og øvelsessamling til faglærerens arbejde med fagsproget Sundhed, omsorg og pædagogik, *Ministeriet for børn og undervisning, Fastholdelseskaravanen*

²⁷ Gråzonesprog, klar tale i lektiecafeen, inspirationshæfte til frivillige lektiehjælpere, *Undervisningsministeriet- brug for alle unge, 2014*

Opsamling:

Hver gruppe fremlægger ord og sætninger.

Arbejdet kan evt. udvides med grammatik vedr. ental og flertalsendelser.

b. Individuelt arbejde

Deltagerne får til opgave at lave en rebus over et af kerneordene

Eks. Børnehave

Vuggestue

Legetøj

Forældreaften

Rebusserne kopieres og fordeles til alle, som så skal løse rebusserne.

c. Forberedelse af opgaver til praktik og andre uddannelser

Ordforråd er vigtigt i tilegnelsen af et nyt sprog. En metode til udvidelse af deltagernes ordforråd er at skærpe deltagernes generelle evne til at opfange og lære nye begreber. I følgende er typer af opgaver, som kan varieres i forhold til temaer og ordklasser.²⁸ Opgaverne kan anvendes både i forhold til understøttelse af anden uddannelse (tema 1) eller i kombinationen med praktik (Tema 2). Opgaverne introduceres i undervisningen inden praktik/anden uddannelse men løses i praktikken/den anden uddannelse. I introduktionen kan være et oplæg med eksempelvis grammatik om den ordklasse, som deltagerne skal arbejde med.

Opgave - Lær 5 navneord i praktikken

Du kan lære nye ord og begreber ved at give dig selv opgaver i praktikken

Du kan evt. bruge CD-ord/Intoword og Google translate

Oversæt til dit modersmål

Hvad betyder ordene? Forklar med dine egne ord:

Brug navneordene i sætninger

1.2. I praktikken

a. Opgave - Lær 5 udsagnsord i praktikken som fortæller, hvad du og børnene laver.

Du kan evt. bruge CD-ord /Intowords og Google translate.

Oversæt ordene til dit modersmål

Hvad betyder udsagnsordene?

²⁸ Opgaverne er tilpasset og inspireret af Randers Social- og Sundhedsskoles LURE bog for tosprogede

Forklar med dine egne ord

Brug udsagnsordene i sætninger

- Hvor udsagnsordet er i nutid
- Hvor udsagnsordet er i datid
- Hvor det er en ordre/opfordring
- Hvor det sker i fremtiden

For at få et overblik, kan det være en idé at bøje udsagnsordet i tider. Du kan bruge dette skema.

Udsagnsord			
Navneform	Bydeform	Nutid	Datid

-

1.3. Efteraktiviteter: Refleksion og opsamling på praktik eller anden faglig undervisning

(Tema 1 og 2)

Efteraktiviteterne samler op på de opgaver, som deltagerne har lavet enten i en praktikperiode eller i en anden fagrettet uddannelse. I efteraktiviteterne med alment fagsprog og specifikt fagsprog arbejdes med repetition og automatisering af brugen af ordene.

Deltagerne fremlægger på holdet eller i grupper deres opsamlede faglige begreber. Repetition er vigtigt og nødvendigt i en sprogtilegnelsesproces men kan også være kedeligt. Her er nogle tricks til at huske ord. Deltagerne kan arbejde alene eller i grupper. Grupperne kan sammensættes på forskellig vis. Det kan være i grupper med samme sprog, så modersmålet kan bruges som støtte. Hvis der er flere sproglige niveauer kan grupperne enten sammensættes på samme niveau og alle får samme opgave. Eller med forskelligt niveau, hvor de dygtigste får opgaven at skrive forklaringer på ord eller sætninger med ord (trin 2 og 3) i opgaverne.

Underviseren kan også på forhånd lave ordkort med de ønskede ord. Deltagernes opgave er at skrive oversættelse/forklaring på den anden side eller vice versa.

a. Opgave - Tricks til at huske ord - ordkort

En ting er at lære et ord. En anden ting er at huske det. Der er mange forskellige måder til træning af ord.

Her er et skema, som du kan klippe i stykker og bruge som ordkort. Ordkort kan bruges alene eller i gruppearbejde.

Til ordkort

Trin 1 - oversættelse

Skriv det ord du vil lære på den ene side af kortet og lav en oversættelse på den anden side af kortet.

- Læg kortene på bordet. Du bestemmer selv, om du vil se det danske eller det oversatte ord.
- Tag et kort og fortæl – hvad det hedder på dansk/dit modersmål.
- Kontroller om det er rigtigt.

Hvis I er flere, som taler samme sprog, kan I lave det sammen.

Trin 2 – betydning/beskrivelse af ord

Skriv det ord du vil lære på den ene side af kortet. På den anden side af kortet skriver du, hvad ordet betyder.

Eks.	Ord: Mobning	Forklaring: Systematiske drillerier, som ikke er sjovt
	Ord: Dialog	Forklaring: Samtale – snakker sammen
	Ord: Naturbørnehave	Forklaring: En børnehave som er i naturen, fx i en skov

- Læg kortene på bordet. Du bestemmer selv, om du vil se det danske ord eller forklaringen.
- Tag et kort og sig hvad det hedder/forklar hvad det betyder.
- Kontroller om det er rigtigt.

Hvis I er flere, kan I på skift tage et kort, som de andre skal forklare hvad det betyder/ordet som passer til forklaringen. Hvis der svares rigtigt, får man point. Den, der har flest points, vinder.

Trin 3 – sætning med ord

Lav en sætning med ordet – Men i stedet for at skrive ordet er der en streg.

Eks. Børnehaven vil ikke acceptere _____.

 Sofia er ked af det. Hun bliver tit _____ af de andre børn.

- Læg kortene på bordet med de blanke sider op.
- Tag et kort og se om du kan huske ordet.

I kan gå sammen og lave kortene til hinanden, og se om I kender ordet. Opgaven kan også laves med billeder/tegninger/emojis på den ene side af kortene.

b. Ord - BINGO

Pladerne kan evt. laves på kraftigt papir

MÅL: at lære nye ord

Skriv de ord du har øvet dig på og lært i praktikken på din plade/ord som er om et tema I har arbejdet med

Plade til Ord BINGO – Her eksempel med ord fra tema om inklusion og mobning

Regler for ord BINGO

Gå rundt i klassen.

	Mobning	Dialog
Samtale	Driller	
Trøster		Inklusion
Ked af det	Slår	Empati
	Samspil	

Du skal spørge en anden, om han/hun har et af dine ord. Du må ikke vise din bingoplade. Hvis hun svarer ja, må du dække dit ord med en papirlap og spørge igen. Hvis hun ikke har dit ord, må hun spørge dig. Derefter gå videre til en ny. Spillet varer indtil en spiller har fundet alle sine ord.

2. Alment fagsprog i tema i anden undervisning

Case

Deltagerne skal arbejde med alment fagsprog, som skal anvendes i forbindelse med observationer af børn i praktikperiode og emne om børns udvikling.

Mål:

Tilegnelse af alment fagsprog, som kan bruges aktivt i dialoger med børn/forældre/kolleger.

Aktiviteter:

I det følgende er forskellige undervisningsaktiviteter til samme emne. Læsning, billedanalyse, kropssprog, diskussion, grammatik, observation i praktik, refleksion, formidling og it.

På basis - dansk som andetsprog F/I, er det nødvendigt med tilpassede tekster eller andre sprogligt lettilgængelige materialer. Billedbøger er en mulighed, da de samtidigt viser, hvordan man kan introducere faglige emner for børn. I billedbøgerne er også illustrationer, der letter forståelsen. Illustrationerne kan også bruges til samtale. Eksempel på en billedbog, som kan bruges til at udvide alment sprog/alment fagsprog er: *Alle mine følelser* af Holde Kreul.

Trin 1. Gruppearbejde

- a. Se billederne i bogen (eller udvalgte sider)
Diskuter - Hvad tror I bogen/siderne handler om?
- b. Læs teksten –
Hjælp hinanden - Hvad handler teksten om?
Passer billeder til teksten?
Forstår I teksten?
Er der enkelte ord I ikke forstår?
- c. Skriv ord som fortæller om følelser
- d. Vælg 5 forskellige ord om følelser
 - Forklar hvad ordene betyder
 - Hvordan kan man se følelser/reaktioner?
 - Hvornår har personer de følelser?
 - Kender I selv de følelser?

Trin 2. Fremlæggelse – mim og gæt en følelse

Fremlæggelsen af gruppearbejdet er en konkurrence a la gæt og grimasser. Grupperne mimer på skift en følelse. De andre grupper skal gætte. Den gruppe, som gætter rigtigt først, får point.

Trin 3. Grammatik

Til beskrivelse af følelser bruges ofte tillægsord. Det er derfor relevant at arbejde med tillægsord og tillægsords gradbøjning. For at udvide ordforråd kan også arbejdes med synonymer og antonymer.

Trin 4. Følelser beskrevet med emojis

Emojis er blevet et almindeligt billedsprog til at vise følelser i sms og mails. Det kan også bruges i undervisningssammenhæng. På internettet er der en række gratis clipart med emojis, som kan bruges. Det kunne være et undertema omkring inklusion og leg i en børnegruppe.

Opgaven kan differentieres. Opgaven kan bestå af:

1. En række emojis **og** en række ord som beskriver følelsen. De to rækker skal parres.
2. En række emojis **eller** en række ord som beskriver følelsen. Opgaven er så at fylde de tomme rubrikker ud med enten ord eller emojis
3. Deltagerne laver selv opgaver til hinanden

Opgave 2 og 3 giver også mulighed for at deltagerne øver It færdigheder.

Tegn streger mellem ord og emoji så de passer sammen	
	tolerant
	søvrig
	glad
	ked af det
	bekymret
	rasende
	lykkelig

Sæt ord eller emoji ind, hvor der ikke er noget	
	<i>Ked af det</i>
	
	
	vred
	tolerant
	
	bekymret

Trin 5. Opgaver til praktik

Opgaven introduceres i undervisningen inden praktikken, observeres i praktikken og fortælles i de efterfølgende dansktimer. Opgaven i praktikken bygger på tilegnelse af alment fagsprog, hvor der er fokus på aktiv brug i en arbejdssituation.

I praktikken skal I udvælge en situation fra praktikken, hvor et eller flere børn viser følelser. I skal fortælle om jeres observation i danskundervisningen (eller en anden faglig uddannelse, hvor emnet kan indgå).

I jeres observation og formidling skal indgå:

1. Beskrivelse af situationen
2. Hvordan reagerede barnet?
3. Hvilken følelse viste barnet?
4. Hvordan reagerede de andre børn?
5. Hvordan reagerede de voksne?

Trin 6. Refleksion og formidling

Denne opgave er ikke kun sproglig men også fagspecifik. Observationerne fra praktikken fremlægges på holdet mundtligt. Som yderlig uddybning kan udarbejdes en række cases, som deltagerne i grupper skal udforme til dialoger/rollespil

Eks.: Barn - barn
Barn – pædagogmedhjælper
To ansatte – som forholder sig eks. til konflikt mellem børn
Samtale med forældre om situation/oplevelse af barnet

3. Fagsprog i forhold til matematiske begreber og afbildningsformer

Som en del af alment fagsprog er også matematiske begreber inden for regning og matematik og forskellige afbildningsformer. Her er et eksempel med relevans for branchen.

Mål- kendskab til:

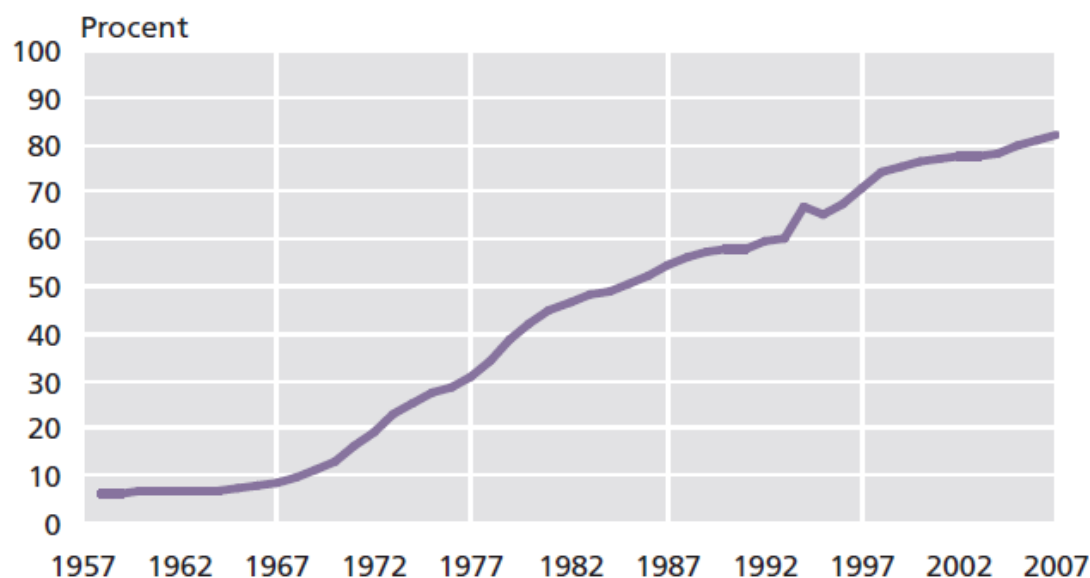
Fagbegreber: Graf, diagram, procent, andel, årstal, akser, gennemsnit

Alment fagsprog/ alment sprog: Færre, flere, ændring, stigning, fald, mellem, over, under

Færdigheder: Kunne aflæse graf, kunne forstå og tolke graf, kunne stille hypoteser om mulige årsager til stigning i andelen af børn i daginstitutioner, kunne sammenligne med hjemland

Introduktion til at kunne læse en grafisk afbildning. Herunder fagbegreber og alment fagsprog.

ANDEL AF 0-6 ÅRIGE BØRN I DAGINSTITUTION

Opgave

Kig på diagrammet, som viser hvor mange procent af alle børn mellem 0-6 år, der er i daginstitution fra 1957- 2007.²⁹

Svar på opgaven – du skal sætte kryds ved rigtigt eller forkert

Er det rigtigt eller forkert - Sæt kryds ved det, som er rigtigt	Rigtigt	Forkert
Der er flere børn i daginstitutioner i 1957 end i 2007		
30 % af alle børn var i daginstitutioner i 1977		
Der er færre børn mellem 0-6 år i daginstitutioner i 1967 end i 1987		
Alle børn går i daginstitutioner i 2007		
Flere og flere børn mellem 0-6 år går daginstitutioner i Danmark		

1. Diskuter i grupper

- Hvorfor tror I, at der er en stigning af andelen af børn i daginstitutioner fra 1957 til 2007?
- Hvem tror I passede børnene tidligere?
- Hvad betyder det for børnene?
- Hvad betyder det for familierne?
- Hvordan er det i Jeres land – Hvem passer børnene? Har det ændret sig?

2. Fremlæggelse på holdet

3. Evt. suppleret med information og sammenligning fra underviser

- Sammenligning - opstilling og sammenligning mellem lande
- Statistik om kvinders erhvervsfrekvens, antallet af daginstitutioner, skilsmisser og gennemsnitlige antal børn pr. kvinde

²⁹ Kilde: Danmarks Statistik 60 År i tal - Danmark efter 2.verdenskrig

2. Kommunikation om planlægning og udførelse af arbejdsopgaver

Case

Deltagerne skal kunne kommunikere om planlægning og udførelse af arbejdsprocesser på elementært niveau. Danskundervisningen er kombineret med praktik (tema 2)

Opgave

MÅL: at lære udsagnsord, så I kan fortælle om jeres arbejdsopgaver i praktikken.

2.1. Gruppeopgave – Lav huskespil om udsagnsord

Alle skriver hver især 10 udsagnsord, som I har lært i praktikperioden i skemaet. Et ord i hvert felt. Udsagnsordene skal fortælle noget om, hvad I/børnene laver i praktikken.

Klip papiret i stykker med et ord på hvert stykke papir. –eks. med udsagnsord

gynger	gemmer	springer
planlægger	putter	hjælper
småpiser	pjatter	læser højt
trøster	skælder ud	tuder

I skiftes til at lægge et ord ind på midten af bordet og fortælle hvad ordet betyder. Lav eventuelt også en sætning med ordet.

Når alle ordene ligger på midten af bordet, vender I papirstykkerne, så I ikke kan se, hvad der står.

En tager et stykke papir og fortæller, hvad det betyder eller laver en sætning med ordet. Hvis det er rigtigt, må personen tage et stykke papir igen, indtil det er forkert. Hvis det er forkert, lægger personen papiret ind på bordet igen og den næste person tager et stykke papir med et ord. Den person, som har flest stykker papir har vundet. Papirstykkerne bliver på bordet.

2.2. Gruppearbejde – differentiering - skift grupper

De to personer, som har flest rigtige, skifter gruppe og går hen til den næste gruppe. Der er nu nye grupper. De personer, som er blevet i gruppen, fortæller de nye i gruppen, hvad ordene betyder.

Spillet begynder forfra igen.

2.3. Individuelt arbejde

1. Vælg mindst 4-6 udsagnsord.
2. Øv dig i at fortælle om din praktik, hvor du bruger udsagnsordene i **nutid**. Du kan eventuelt skrive notater.

Gå sammen 2 og 2

Fortæl hinanden hvilke udsagnsord I vil bruge og fortæl om praktikken.

Forbered jer på at fortælle den andens historie- men nu i **datid**.

Gå sammen 4 og 4

Fortæl den historie om praktikken, som jeres partner har fortalt til de to nye i gruppen. Partneren kontrollerer, at det er rigtigt. Alle 4 skal prøve.

2. 4. En dag i din praktik

Du skal fortælle om en arbejdsdag i praktikken. Hvis du vil, kan du bruge skemaet.

LOGBOG - En dag i praktikken		
Klokken	Laver jeg	Snakker dansk Ja/nej

3. Flerkulturelle kompetencer og kendskab til det danske arbejdsmarked og uddannelsessystem

Case

Formålet med dansk som andetsprog er at deltagerne opnår sproglig kompetence til at varetage relevante jobfunktioner og flerkulturelle kompetencer til at orientere sig på arbejdspladsen. Casen er tænkt i en sammenhæng med praktik (Tema2)

Opgaverne bygger på den etnografiske metode, hvor deltageren er som etnografen, der undersøger felten. I denne sammenhæng er felten praktikken.

Her er tilpasset materiale, som er beregnet til selvstudie/observation i forbindelse med praktikperioder for tosprogede på Randers Social- og Sundhedsskole³⁰

Opgave

Lær om kultur og sprog gennem observation i praktikken

Vi observerer hele tiden og lærer derigennem. Det gælder barnet men også den voksne. Det kan være bevidst eller ubevidst. Bevidst observation er en vigtig metode til læring.

Vi forstår verden ud fra de forståelser og forventninger vi har. Derfor er det en god ide, at forsøge at beskrive forståelser og forventninger inden du går i gang med at observere. (Det kaldes også forforståelse). En måde er at tænke, hvordan det vil kunne foregå. Dernæst bestemmer du, hvad du selv tror, er rigtigt.

Hvad tror du? /Hvad ved du?				
Emne: Hvordan fordeler man arbejdet i en daginstitution?				
	Sådan er det altid	Sådan er det for det mest	Sådan er det aldrig	Det ved jeg ikke
Lederen fortæller, hvad vi skal lave				
Vi ved selv, hvad vi skal lave				
Vi snakker sammen og fordeler arbejdet				
Der er en arbejdsplan på opslagstavlen				
<i>Skriv hvad du selv tror</i>				
<i>Skriv hvad du selv tror</i>				
<i>Skriv hvad du selv tror</i>				
<i>Skriv hvad du selv tror</i>				

³⁰ Randers Social- og Sundhedsskole LURE bog for tosprogede

Fremgangsmåde:

Forberedelse inden praktikperiode

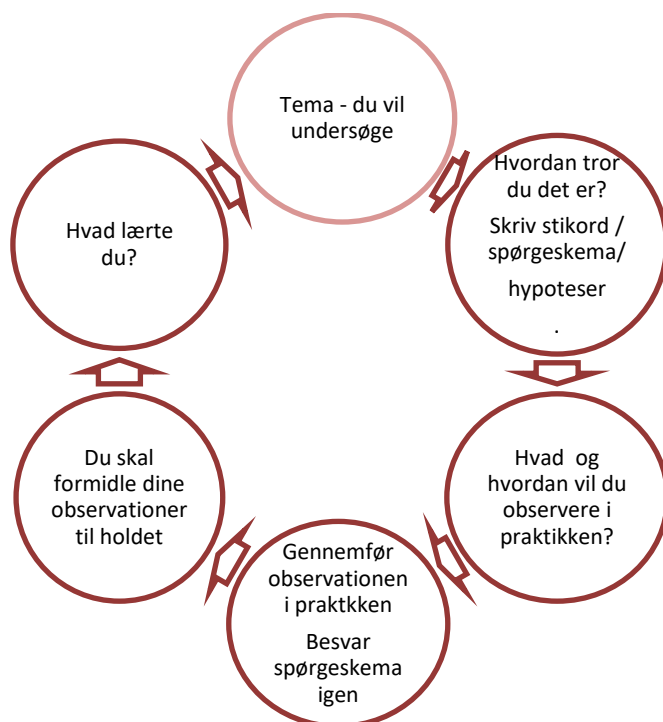
1. Vælg et tema, du vil undersøge – lav det som et spørgsmål
2. Hvordan tror du det er? - skriv mulige svar
3. Kryds af i skemaet inden du undersøger temaet ved at observere eller interviewe
4. Hvordan vil du undersøge dit tema?

Observationer/undersøgelse i praktikperiode

5. Gennemfør observationerne eller interviews

Refleksion- og formidling efter praktikperiode

6. Efter dine observationer svarer du igen på mulige svar – og ser om dine forventninger svarer til det, du observerede
7. Fortæl på holdet om hvad du troede – og hvad det så var.
8. Tænk over – hvad du har lært

Du kan arbejde med tema, som handler om:

Kultur/normer på arbejdspladsen

Eks.

Hvordan hilser man på kolleger, når man møder på jobbet?

Hvad gør man, inden man forlader arbejdspladsen?

Hvad gør man, når man er færdig med en opgave?

Hvad bestemmer lederen?

Hvordan fordeler man arbejdsopgaverne?

Hvad snakker man om i pauserne?

Må man snakke i mobil i arbejdstiden?

Et sprogligt emne

Eks.

Hvordan hilser man på børn/kolleger/forældre

Hvad kan man snakke med børn om?

Hvad kan man sige, når et barn er ked af det?

Hvad kan man sige, når et barn gør noget forkert?

Fagligt/faktuelt emne

Eks.

Hvilken uddannelse har medarbejderne i en daginstitution?

Hvilke arbejdsopgaver har en pædagogmedhjælper?

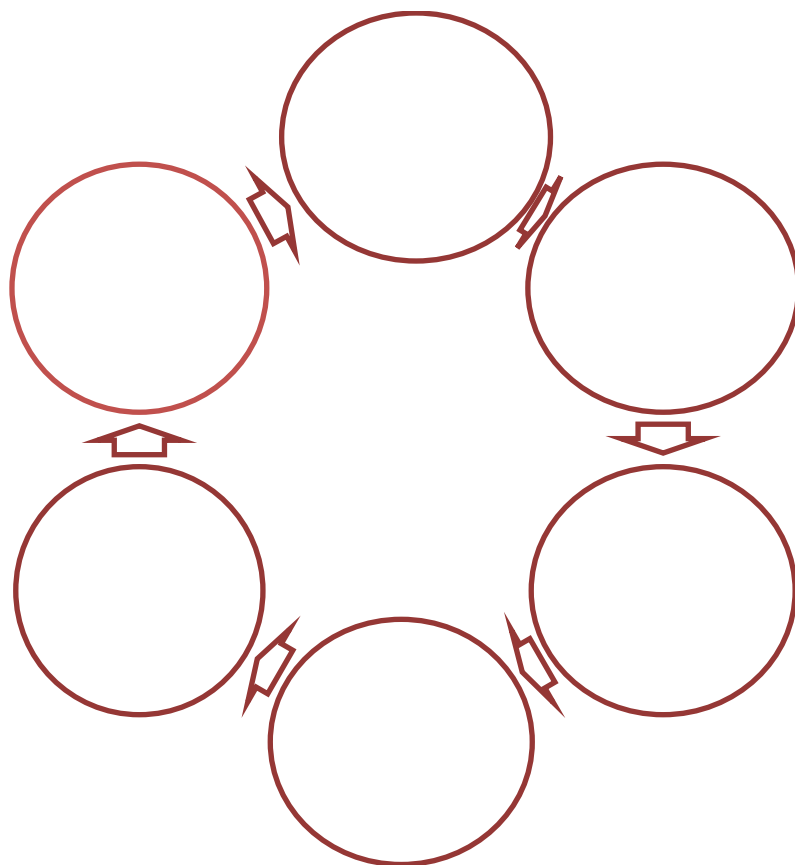
Hvor mange børn er der pr. voksen i en institution?

Hvad er en læreplan?

Tom refleksjonscirkel, som du selv kan skrive stikord i.

Dato:

Tema:

Tomt spørgeskema, som du selv kan skrive påstande i.

Hvad tror du? / hvad ved du?				
Emne:				
	Sådan er det altid	Sådan er det for det meste	Sådan er det aldrig	Det ved jeg ikke

5. Litteraturliste mv.

Lovgivningsmæssige rammer

Bekendtgørelse for arbejdsmarkedsuddannelser BEK nr.886 af juni 2016

Bekendtgørelse for Integrationsuddannelse nr.10.10. 29.06.2016 *Ministeriet for Udlændinge, Integration og Bolig*

Fælles kompetencebeskrivelser med detaljer –pædagogiske Område og Social og Sundhedsområdet
Pædagogisk arbejde med børn og unge (2629), *Ministeriet for børn, undervisning og ligestilling*

Lov nr.623 om IGU af 08.06.2016 *Ministeriet for Udlændinge, Integration og Bolig.*

Mini-vejledning om de særlige tilbud til tosprogede i AMU, juni 2016, *Ministeriet for børn, undervisning og ligestilling*

Sprogtest i AMU Inspirationsmateriale til sprogtest med dansk som andetsprog ved optagelse på arbejdsmarkedsuddannelse. Undervisningsministeriets håndbogsserie nr.14, *Undervisningsministeriet 2006*

Uddannelsesmål med detaljer: Børns leg (42660) *Ministeriet for børn, undervisning og ligestilling*

Uddannelsesmål med detaljer: Børns sprog (40 625) *Ministeriet for børn, undervisning og ligestilling*

Uddannelsesmål med detaljer: Børns kompetenceudvikling 0-5 år (44800) *Ministeriet for børn, undervisning og ligestilling*

Uddannelsesmål med detaljer: Dansk som andetsprog for F/I, basis (45545) *Ministeriet for børn, undervisning og ligestilling*

Uddannelsesmål med detaljer: Dansk som andetsprog for F/I, alment niveau (45573) *Ministeriet for børn, undervisning og ligestilling*

Uddannelsesmål med detaljer: Dansk som andetsprog for F/I, udvidet niveau (45569) *Ministeriet for børn, undervisning og ligestilling*

Uddannelsesmål med detaljer: Interkulturel pædagogik (42659) *Ministeriet for børn, undervisning og ligestilling*

Uddannelsesmål med detaljer: Introduktion til det danske arbejdsmarked F/I (40535) *Ministeriet for børn, undervisning og ligestilling*

Uddannelsesmål med detaljer: Praktik for F/I (43343) *Ministeriet for børn, undervisning og ligestilling*

Uddannelsesmål med detaljer: Pædagogmedhjælper i daginstitutioner (48040) *Ministeriet for børn, undervisning og ligestilling*

Vejledning om AMU's tilbud til tosprogede, *Undervisningsministeriet, november 2016*

Generelt om dansk som andetsprog

Gråzonesprog og klar tale. Materiale og øvelsessamling til faglærere, Iben Svenson m.fl., *Ministeriet for børn og Undervisning*.

Gråzonesprog, klar tale i lektiecafeen, inspirationshæfte til frivillige lektiehjælpere, *Undervisningsministeriet- brug for alle unge, 2014*

LURE bog for tosprogede, Randers Social- og Sundhedsskole

http://bifrost-konsulent.dk/pdf/redskaber_arbejdsrettet_dansk_uv.pdf

www.dansk-paa-arbejde.dk

Anbefalet undervisningsmateriale og websider

<http://www.dr.dk/ligetil/hent-samlede-artikler-opgaver-og-laerervejledning>

60 år i tal- Danmark siden 2.verdenskrig, *Danmarks Statistik, december 2008*

<http://kollegahjaelp.dk/dansk/test-dig-selv.aspx>, som er digitalt undervisningsmateriale udarbejdet til udenlandske medarbejdere i metalindustrien om uskrevne normer. 1400 tillidsrepræsentanter fra Dansk Metal har svaret på en række spørgsmål om normer inden for industrien.

http://www.dansk-paa-arbejde.dk/tools/tools_logbog_4h.html

http://www.dansk-paa-arbejde.dk/tools/tools_logbog_reg.html

Halfdan abc; *Halfdan Rasmussen med tegninger af Ib Spang Olsen- Findes også med se musik*

<https://www.youtube.com/watch?v=nPvgnv9bT8U&list=PLQX4N4bwmHQM6FDcrlc3dqfl8emOqXtb&index=2>

Eksempel på hvordan en bedstemor læser Halfdan Rasmussens ABC for sit barnebarn

https://www.youtube.com/watch?v=M7uxKU5XO_8

Mustafas Kiosk og andre rim for børn og Min mormors gebis, *Jacob Martin Strid*

Alle mine følelser, *Holde Kreul, Forlaget Klematis 2011*

<https://www.youtube.com/watch?v=KO39Ubt0pKM&feature=youtu.be> Sprog er en gave fra mor og far

https://www.youtube.com/results?search_query=b%C3%B8rnesange, hvor der er mange musikvideoer med børnesange

<https://www.google.com/imghp?hl=da> Google billeder har stor samling af billeder som kan bruges, hvis materialet ikke udgives.

<https://www.mv-nordic.com/dk/produkter/cd-ord>, som er hjælpeprogram til ordblinde, hvor ord kan oplæses og der er ordforslag til skrivning og oplæsning af det som skrives.